

lijke paden
broederlijke

eld; en har-
verblijd, zoo
op niet-ker-
werken.

ok voor ons
den.
n onder het
vormde pre-
in zijn voet-
einde maakt
n bitterheid,
r de Gere-

den nadruk.
we die op-
dt het heer-
diep zondig.

hil

ohman heeft
missie van
zonder ver-
naakt.

in den boe-
gerezien,
chbank der
Roomschen,
neerde Pro-
de Gerefor-
mich in dit

missie van
roeven had,
ne kon wor-
hiertoe, voor
eden.

ede nog uit
word, dat hij
at neder te

atie van dit
beschouwd
de goede
majore ons
andpunt zijn,
niet niet ge-
dit stuk te

op dit schrij-
men ons het
in de schrij-
Herant met
in haar on-
llen.

te we er ons
vestigen, dat
ft aangaande
incipiel ver-
nervier en de
raiteit.

hans, helaas,
jn.

oo veel pijn-
lijkt nu wel
te beginselen

en, dat, gelijk
mededeelen,
eesnik, Kuy-
is aangere-
le letterlijk
e; verklaart
te stellen;
heheel ander
en, op grond
te bealtheid

onze blijd-
kan worden
vraag, wat
als het wil,
n uitsluitend
reformeerd

te juiste ant-
eeturen en
zijn, zijner-
verge hoog-
overkomen
Universiteit

tef de heer
tegen hem
nu daarge-
Dan toch
van heel
aan het de
haaving van
zonder aan-
af te helpen

en schrijver
neele tegen-
ook al ligt
we zijn ka-
n bestreden
moeten ver-

beginsel te
g der zaak,
overtuigen,

liever we-
nig overtu-
rijven doet
laten over-
ook al staat
een steisel
zijn karak-
e eenemate
n.d.

oord, maar
is, moge
een uiterst
nd.

eening, dat
te hebben
neerde tra-
ook voor
een men-
in bindend

waar

Integendeel, na dit alzo historisch te heb-
ben vastgesteld, toetsen zij daarna in de tweede
plaats deze uitkomst aan de *waarheid*, en
leveren eerst daarmee het *voetenschappelijke*
bewijs voor hun stelling uit de ordinantien
Gods in de *Heilige Schriftuur*, in de *Natuur*,
en in de *Historie*.

Hij ziet dus, *geheel ten onrechte*, het hy-
pothetisch onderzoek voor al het onder-
zoek aan, en niet ganschelijk voorbij, dat
daarna eerst de *theoretische* bewijsvoering volgt.

Iets wat te meer mag bevreemden, daar
hij zegt het dictaat van Dr. Kuyper over
een deel der Dogmatiek gelezen te hebben,
en er toch in ditzelfde dictaat juist zóó en
niet anders is te werk gegaan, als we het
daar schietsten.

Ook weet elk student, dat op die wijs al
de overige hoogleraren handelen, en dat
de ongenijnde methode, die Mr. Lohman
hun toedicht, nooit en door niet één hunner
wordt gevolgd.

Waar nu reeds op zulk een cardinaal,
alles beslissend punt, het juiste inzicht in
wat hij bestrijdt en verwerpt, blijkt te ont-
breken, ware o.i. de mogelijkheid, dat juist
inzicht zijn oordeel wijzigde, allerminst
buitengesloten.

Tot op zekere hoogte zouden we zelfs
beweren durven, dat door niets zozeer als
door de publicatie van deze minjuiste voor-
stelling van wat zijn ambtgenooten z. i.
bedoelen, de weg tot hereeniging gebaaid is.

Just daarom betreuren we het zozeer,
dat de *snijden*, en ten slotte *afsnijden*
toon van dit antwoord aan de *Enquête-com-*
missie schier den moed beneemt, om zulk
een poging tot hereeniging te wagen.

Tucht en Doop.

III.

De moeilijkheden, waarvoor de bediening
van den heiligen Doop ons plaatst, zijn gelijk
we zagen, metterdaad *legio*; en het is vol-
komen verstaanbaar, dat de één kerkeraad
hierdoor verleid wordt, om er de oogen voor
te sluiten, en dat een andere kerkeraad,
die ze ernstig onder de oogen ziet, ten leste
geen uitweg meer weet.

Gelijk het nu bij zulke toestanden gaat,
eindigt men dan ten slotte meest met partij
te kiezen voor de mildeste oplossing van
elke moeilijkheid. Een Doop te weigeren
is zoo hard. Weigeren zou zeer doen. Het
toestaan van den Doop bevredigt den
vrager. En immers men bekomt er altoos
zekeren invloed door op de ouders of op
het kind. Het kan later, is de bewering,
nog een middel tot zijn behoudenis zijn.

Zoo gaat het nu, en precies zóó is het
vroeger gegaan, en toch juist daardoor zijn
we ten slotte in al de ellende van een dus-
genaamde *volkskerk* verzonken.

Ook in de eeuw der Reformatie heeft men,
toen de vervolging ophielde, en de kerk haar
vrijheid verkreeg, telkens met juist dezelfde
moeilijkheden te doen gehand, waarop men
thans zoo gedurig stuit.

Ook toen is men, als nu, den milden weg
opgegaan.

Afwijzen, weigeren vond men zoo hard.
Inschikkelijk zijn werd de regel. En zoo is
men ten slotte er toe gekomen, om schier
elken Doop te erkennen, en op niet no-
menswaardige uitzondering na *alles* te doopen,
wat ten Doop werd aangeboden.

Hierdoor begonnen de kerken vooral in
de grotere steden almeer uit een bonte
menigte te bestaan, die niet meer te over-
zien was. Dit was oorzaak dat zelfs het
huisbezoek zijn beteekenis verloor. Ten ge-
volge hiervan weer verslapte de Tucht.

En het einde was dat de geloovigen "*wier*
kinderkens" ten Doop zouden gedra-
gen worden, een wilde vermenging vormden
van menschen die God vreesden, van anderen
die Hem meest vergaten, en van een derde
klasse van lieden die met Hem spott'en
en zijn heiligen Naam lasterden.

Uit de steden heeft dit toen schadelijk
ook op de kerken in de dorpen terugge-
werkt.

Zoo is van lieverlede heel het leven der
gemeente Jesu Christi valscheit geworden,
en als straf voor deze onthulling van 's Hee-
ren Verbond, geraakten we reeds in het mid-
den der achttiende eeuw in zoo pijnlijke to-
standen, dat de jammerlijke gebeurtenissen
van 1816, met haar noodwendige reactie van
1834 en 1886, toen reeds te voorspellen
waren, en voorspeld zijn.

Deze les der historie houdt derhalve voor
ons een zeer ernstige waarschuwing in, om-
dat uit gelijke oorzaken gewoonlijk *gelijke*
gevolgen plegen voort te komen.

Het is daarom zaak, dat onze kerken bij
tijds het haar dreigend gevaar helder onder
de oogen zien, en, oer het te laat is, op
altering er van bedacht zijn.

Die afwijking moet natuurlijk ter leste in-
stantie gevonden worden in een ordelijke
en gestrenge toepassing der Tucht.

Wat volstrekt niet zeggen wil, dat men,
met schending van de ordinantien, die ons
de Heilige Schrift over de Tucht geeft, en
die onze vaders in hun ordre van Disci-
pline ons schetsen, eenvoudig van het *lijstje*
moet schrappen wie ons niet aanstaat, en
wie liet ons lastig maakt *buiten de deur*
moet zetten.

Dit zou zijn zonde bij zonde voegen, en
het wezen onzer Gereformeerde kerken slechts
te verper verderven.

Neen, de aanwending der Tucht moet
steeds aan die vaste ordinantien gebonden
blijven, hoeveel moeite en drukte dit ook
na zich sleepe, en alleen van een Tucht
naar die ordinantien toegepast, mag heel wor-
den verwacht.

Daarom is het een eerste vereischte, dat
alle willekeur worde afgesneden, en die
willekeur nu is ook in de zaak van den
heiligen Doop niet af te snijden, tenzij men
zijn inzicht in den aard en het karakter
van den Doop verliest; zoo ook bij dit
Sacrament tot de belijdenis van vaste be-
ginselen komt; en in die beginselen den

maatstaf bezitte, waaraan de te nemen be-
slissing moet worden ontleend.

Met de Tucht is hier niet te vorderen,
tenzij men vooraf omtrent de *belijdenis* in
zake den heiligen Doop tot meerdere vast-
heid gerake. Het denkbeeld zal dan ook
vroeg of laat overweging verdienen, om, ge-
lijk de kerken in 1619 in de Dordsche
Leerregels een nadere belijdenis omtrent den
weg der zaligheid gaven, zoo ook in
eenigzins volledige leerregelen de belijdenis
der vaders omtrent den heiligen Doop tot
meerdere bepaaldheid te brengen.

Het kan toch kwalijk ontkend, dat in de
euw der Reformatie de ontwikkeling van
het leerstuk omtrent den heiligen Doop hal-
verwege is blijven steken. De strijd tegen
de Wederdoopers is zeer snel tot beslissing
gekomen, en spoedig daarop is al de aan-
dacht der kerken in beslag genomen door
den strijd over het heilig Avondmaal en
door den strijd tegen het Socianisme en Armi-
nianisme, om nu van den strijd tegen Rome
en haar hiërarchie niet te spreken.

Dit wil nu volstrekt niet zeggen, dat
oorspronkelijk de nadere ontwikkeling van
het leerstuk van den heiligen Doop door
Calvin en zijn epigonen, niet zuiver zoo zijn
ingezet. We twijfelen zelfs, of er één punt
hierbij in geschiedt, waarvan de *fontes*
solutionis, d. i. de uitgangspunten die de
zaak beslissen, niet duidelijk zijn aange-
geven.

Maar toen het er op aankwam, om in
Confessie, Catechismus en Liturgie de oor-
spronkelijk verkregen winste te formuleeren,
is dit noch met die volledigheid noch met
die bepaaldheid geschied, die geëischt werd
om later misverstand en tweespalt af te
snijden.

Dit had ten gevolge, dat al spoedig twee-
rekenen van opinien tegenover elkander
kwamen te staan, die zich beide op de
Formulieren beriepen, en bij haar onder-
linge worstelingen geen uitweg vonden.

Iets wat er minder toe doen zou, bijal-
dien dit verschil van opinie binnen het
dogmatisch er besloten kon blijven, maar
schade moet berokkenen, omdat het bij den
heiligen Doop zoo terstond op de *practijk*
aankomt, en onvastheid in de praktijk op
kerkbederf moet uitloopen.

Toch verstaan we het uitnemend wel,
waarom men van de zijde der kerken zoo
langen tijd voor nadere beslissing terug-
deinsde.

Immers in het Sacrament van den heiligen
Doop vloeien twee beken van kerkelijke
belijdenis saam, die voor ons menschelijk
verstand een tegenstelling vormen.

Eenerzijds dat rijke beekken van de be-
genadiging van de *enkele personen*, dat met
naam door onze Gereformeerde kerken zoo
schoon is afgeleid uit het eeuwig Raadsbe-
sluit.

Maar ook anderzijds dat niet minder kos-
telijke beekken van het *Verbond Gods*, dat
ons niet op de enkele personen, maar op
den saamhang van die enkele personen met
hun geslacht, en hun saambinding in het
Verbond wijst.

Het oude, zoo moeilijke probleem van
de *eenheid* en de *veelheid* keert met volle
kracht bij den heiligen Doop terug.

Ge hebt met tweeërlei te doen. Eener-
zijds met de persoonlijke zaliging der *vele*
enkelnen. Maar ook anderzijds met het orga-
nisch verband, waardoor deze *vele*, krach-
tens het Verbond, tot hooger *eenheid* ver-
bonden zijn.

De tegenstrijdigheid die hieruit voor ons
bezel geboren wordt, zal dan ook nimmer
geheel voor ons zijn op te lossen.

We staan hier voor een mysterie.

En gelijk het bij elk mysterie gaat, rest
u dan niets anders, dan om de beide lijnen
elk voor zich af te loopen, en bij het snij-
punt of kruispunt der twee lijnen, in het
geloof te aanvaarden, wat uw denken niet
verder vermag na te speuren.

Het is uit dien hoofde zeer wel verklaar-
baar, dat men bij het herlezen van hetgeen
ook onze vaders omtrent den heiligen
Doop beleden en neerschreven, gedurig stuit
op tweeërlei reeksen van uitdrukkingen, die
voor ons besef iets tegenstrijdigs hebben.

En hieruit nu verklaart het zich dan
weder, dat bij het opkomen van verschil-
lende opinien, de één zich meer aan *deze*,
de ander meer aan die uitdrukkingen vast-
klemt, en er zich op beroept als op steun-
sels voor zijn gedachtenontwikkeling.

Drie eeuwen hebben onze kerken nu in
dien toestand voortgeleefd.

Thans echter nu de Gereformeerde ker-
ken weer vrij zijn geworden, en uit de ban-
den eener volkskerk zijn ontslagen, dringt
dit gewichtig leerstuk zich weer met zekere
kracht naar den voorgrond, en is het eisch
dat de dogmatische uiteenzetting van dit
leerstuk een meer vaste en uitgewerkte be-
lijdenis voorbereide.

Niet, om daarmee één haarbreed af te
wijken van het spoor dat onze vaders ge-
trokken hebben, maar om de spoor duideli-
jker te doen uitkomen, en nu met de be-
hoefte van de hedendaagsche praktijk in
overeenstemming te brengen.

Voor zoover ook wij daartoe nu en dan
een bijdrage poogden te leveren, was critiek
op ons pogen dus alleszins gewenscht.

Zal echter deze strijd der meeningen vrucht
voor de praktijk der kerken dragen, dan is
het eisch, dat men eerst wel onderzoekte,
waar het spoor loopt, voor zoover onze
vaders dit trokken, en in dat spoor be-
derijds voortga.

Ook elders komt almeer dezelfde quaestie
aan de orde, en als curiosum zij hier mede-
gedeeld, dat men dezer dagen ook aan
Gladstone hetzelfde probleem ter beaun-
woordiging heeft voorgelegd, hoe namelijk de
saamhang tusschen den heiligen Doop en
de wedergeboorte zij te denken, en dat
Gladstone, bij schrijven van 10 October j.
uit Hawarden Castle hierop o.m. dit geant-
woord heeft:

»Waarom zou het voor ons ongelooftijk

zijn, dat er reeds in het jonge kind een
vernieuwende werking van den Heiligen Geest
plaats grijpt, natuurlijk geëvenredigd aan zijn
kinderlijken toestand? In datzelfde kind greep,
naar aller belijdenis, een andere, een geestelijke
werking plaats, die het onder de zonde bracht.
De verderving van het kind, mag men zeg-
gen, draagt een zaad-achtig (seminal) karak-
ter, en zoo zal ook wel de levensvernieuwing
van het kind zijn. Vele kinderen, en ik voeg
er bij, ik heb ze persoonlijk gekend, groeien
vrijd op van de baarmoeder af. Ik voor mij
vind dan ook niets tegenstrijdigs in de belij-
denis, dat er in het kind een klein geleed
wordt, die zich of spoedig ontwikkelt of een
tijd lang in slapenden toestand blijft (theidea
of a germ developed or dormant)."

Een uitspraak waarop we ons niet beroe-
pen als had ze gezegd, maar om te doen
uitkomen, hoe ook elders gelijke vraagstuk-
ken de geesten bezig houden, en hoe zeer
de ernst der tijden dringt, om ze met kalmte,
met een zaakkenis die op onderzoek rust, en
met beslistheid onder de oogen te zien.

Gereformeerde prediking.

TWEDE REEKS.

VII.

Het *leerstellige* deel komt niet in elke
predikatie als *afzonderlijk* deel voor. Bij
een predikatie b.v. over het gebeurde met
Naboths alder, zou zulk een afzonderlijk
leerstellig deel zelfs bedenkelijk zijn.

Alsdan toch zou men de geschiedenis
van Naboth herleiden moeten tot een *zeer*
algemeene stelling, en, in die algemeene
stelling verloopende, zou men het feitelijke,
en daarmee het bijzondere, het sprekende,
van Naboths geschiedenis schieten laten.

Zoo zou men feitelijk *niet* over Naboth,
maar over een heel anderen tekst gaan pre-
diken.

Maar wel zit daarom in elk woord, waar-
over men predikt, *leerstellige* inhoud, en
moet die inhoud ook bij het prediken over
dat woord tot zijn recht komen.

Slechts versta men het woord *leerstellig*
hier dan niet in te beperkten, en daardoor te
armen zijn.

Een groote fout begaat hier hij reeds,
die de *zedenkundige leerstellingen* hier buiten
sluit, en alleen aan *heilswaarheden* denkt.

Dat toch leert de Catechismus ons wel
anders. Daarin toch geven de kerken ons
niet alleen onderwijzing over de *heilswaar-*
heid, maar ook wel terdree over het *Gebed*
en het *Gebed*, en ook dat onderwijs is in
den volsten zin van het woord *leerstellig*.

Dat voelde men voor honderd jaar zoo
niet, omdat toen op zedelijk gebied alle
menschen tamelijk wel gelijke gedachten
koesterden. Men beschouwde toen wel de
heilswaarheden als kritiek, maar de zedelijke
waarheden als algemeen vaststaande.

Maar thans merkt ge dit wel anders.

Er is in onzen tijd bijna niet één zede-
lijke waarheid meer die vaststaat.

Niet dat men de wet overtreedt is meer het
erge booze, maar dat men de *wet tegen-*
spreekt. Een ander zedelijk stelsel tegen
het zedelijk stelsel van Gods wet oversteit.
En aldus op het gebied der zedenkundige
waarheid alengs met nog meer scherpte
tegen de Christelijke belijdenis komt over
te staan dan op het gebied der heilswaarheid.

Zelfmoord geoorloofd. Het huwelijk vrij.
Eigendom diefstal. Het kind onder Staats-
opvoeding. En wat niet al meer, wordt
heden ten dage niet vergoelikt maar als
theorie gepredikt.

Daarom nu is het zoo van het hoogste
aandacht, dat onze Dienaren des Woords
ook in de *zedenkundige dogmatiek* grondig
ervaren zijn, om het ware stelsel der zeden-
leer op alle deze punten, op grond van
Gods Woord, tegenover het valsche stelsel
te kunnen handhaven, te kunnen inprenten,
en te kunnen doen zegenveren.

Een Bedienaar des Woords, die wel vaardig
is, om de verdorvenheid onzer natu-
r tegenover het stelsel van den *onbesnij-*
den mens te verdedigen, maar niet de
handen in het haar zit, als nu voortsook
deze *zedelijke vraagstukken* aan de orde
komen, staat buiten zijn tijd, en mist daar-
door op het werkelijk leven van zijn ge-
meente den noodigen invloed.

Paulus bespreekt in zijn brieven alle vraag-
stukken die toen aan de orde waren, en
deed dit zoo, dat hij de gronden legde,
waarop voort te bouwen viel.

En zoo ook zijn wij er maar niet van af,
zoo we nu en dan, met een vluchtig woord,
de valsche theorie veroordeelen, maar de
gemeente, vooral het opkomend geslacht,
moet ook op zedenkundig gebied zoo on-
derleed, dat ze grond onder de voeten voelt,
en niet verlegen staat, als ze op dat terrein
wordt aangevallen, maar hem die ons aan-
valt, verlegen maakt.

Het is zoo, bij de toepassing komt ook
menige zedenkundige waarheid ter sprake.
Maar dit is heel iets anders. Dit is de ver-
maning en terechtwijzing, de ontdekking en
scherping der consciëntie.

Maar heel iets anders is het, de *zedelijke*
grondvesten in het bewustzijn der gemeente
weer vast te zetten, en de valsheid der tegen
ons overstaande theorieën scherp te doen uit-
komen.

En dit nu juist behoort tot het *leerstellig*
deel der predikatie.

Niets intusschen zou ons hierbij verder van
den goeden weg afleiden, dan breedvoerige
vertoogen over algemeen zedelijke stellingen.

Dit zou ons liecht den weg opleiden, om
de predikatie in deugdpredikatie te doen ont-
aarden, en op den predikstoel te brengen
wat beter op een meeting thuis hoort.

Voor al de zedelijke waarheid wil concreet
gegepen zijn.

En dat concrete nu vindt ge juist in het
historische deel der Schrift, in de onderge-
schikte bepalingen van de wetgeving Gods
aan Israel, in enkele apostolische uitspraken,

en niet het minst in de ontmoetingen van
Jezus, in zijn onderwijs, en in zijn wijze van
omgang.

Op het laatste leggen we bijzonder nadruk.
Voor de heilzaamheid geeft de profetische
en de apostolische Schrift ons veel rijker
stof dan de drie eerste Evangelien.

Het valt dan ook niet te ontkennen, dat
er gemeenlijk veel meer uit de profeten en
apostelen, dan uit de Evangelien gepredikt
wordt.

In de Evangelien is alles zoo massief, en
daarom geeft men er de voorkeur aan de
apostelen te hooren, die het ons in meer
uitgewerkten vorm bieden.

Maar hierbij kan men toch niet blijven
staan.

Ook in de predikatie des Woords moet
toch de Christus zelf, gelijk hij sprak en
optrad, frisch en helder voor den geest blij-
ven leven.

De predikatie moet, zal het wel zijn, toch
weer den weg vinden, om ook de Evange-
lien, met wat ze ons van Jezus melden, vol-
ledige tot hun recht te doen komen.

En hiertoe nu zal men vanzelf geraken, zoo
men de zedenkundige vraagstukken, evenals
eertijds, weer met onzen Catechismus, onder
de leerstellige waarheid opneemt.

Het is toch ontgemene, dat ge in de
Evangelien nu Heiland zich schier bij
voorkoor met *deze* soort vraagstukken hoort
bezighouden.

Zijner is de Rijksgedachte, en in die Rijks-
gedachte staat de verhouding van de burgers
van dat Rijk tot hem, en tot elkander onder-
ling, steeds op den voorgrond.

Ook in de gelijkenissen en in de wonderen
onzes Heeren komt ge gedurig niet die onder-
linge verhoudingen van mensch en mensch,
en van den mensch tot het goed der aarde
in aanraking.

De weg is dus gebaand.

Wie en de historie der Schrift, en vooral
Jezus' optreden daarin, steeds vlidiger voor
oogen stelt, komt ongemerkt en vanzelf
telkens op de zedenkundige problemen in
hun concreten, aantrekkelijken vorm. En, mits
hij er dan niet over heenloopt, maar er in
dinge en er zijn gemeente voor winst, legt
hij vanzelf de zedenkundige leerstellingen
vast, en schuift onder zijn gemeente een
vasten zedenkundigen grondslag.

Voor al waar men dit aan het optreden
van Jezus vastkoopt, ontloopt men dan
tevens het gevaar, van een prediking *son-*
der den Christus te geven.

Hij, onze Heiland, staat dan veeleer in
het *middelpunt*.

Biographie van Voetius

Gijbert Voet, gemeenlijk Gishertus Voet-
tius genaamd, naar aller eenstemming oor-
deel, de grootste godgeleerde waarop het
Gereformeerde Nederland roemen mag, was
jaerenlang een niet slechts *voetval*, maar
ganschelijk *vergeten* grootheid.

Bijna al wat Voetius schreef, schreef hij
in lastig Latijn, en vandaar dat toen ook de
geleerde wereld al meer aan het Latijn ont-
weende, Voetius niet meer gelezen werd.
Waar nog bij kwam, dat de strengheid zijner
theologische opvatting weinig strookte met
de slappere theologische denkbeelden, die,
helaas, ook bij onze Gereformeerde theolo-
gen in de vorige eeuw almeer ingang
vonden.

Zoo weinig telden ze ten leste Voetius
meer, dat, toen in 1816 de aanslag op onze
vrijheden gesmeed en volvoerd werd, onzer-
zijds schier door niemand op Voetius, *den*
leeraar van het Gereformeerde kerkrecht,
een beroep is gedaan.

Thans is dit gelukkig niet meer zoo.

Voetius' *Politica ecclesiastica*, die men in
vier deelen voor twintig jaren nog tegen
een prijs van f 12 kon koopen, staat nu voor
f 80, en soms nog hooger genoteerd. Zijn
Disputationes Selectae, die bijna niemand
meer kende, zijn reeds voor f 100 verkocht.
Zelfs zijn er tractaten van Voetius in de
Bibl. Reformata uitgegeven en worden stek-
ken uit zijn kerkrecht, in het Hollandsch
vertaald, onder veel bereik gebracht.

De naam, het gezag van Voetius herleeft
weer. De kerken trekken uit de vrucht van
zijn geestesarbeid weer haar proijt.

Just daarom is het te meer verblijdend, dat
ook de *persoon van Voetius* juist in onze
dagen opnieuw in beeld wordt gebracht, en
zulk een wel door een geleerde, die gan-
schelijk buiten de Gereformeerde beweging
staat, namelijk door Dr. A. K. Duker.

Reeds vroeger kondigden we het *eerste*
stuk van het *Eerste Deel* van deze biograp-
hie aan. Thans verscheen van het tweede
stuk van het *Eerste Deel* de eerste sectie,
die Voetius' predikantenleven van 1611 tot
1618, dus over slechts zeven jaren, be-
handelt.

Men ziet reeds hieruit, dat het werk zeer
breed is opgezet. We zijn nu reeds niet
ver meer van de 400 bladzijden, althans
zoo men de *Bijlagen* meerekent. Het ge-
heel belooft dan ook een biographie van
den eersten rang te worden, Voetius' naam
volkomen waardig.

Iets wat te eer mag gezegd, daar Dr.
Duker niet breed werd, om vellen te vullen
maar omdat de veelheid der verzamelde
stof er hem toe dwong.

Voetius' leven was zoo rijk, en Dr.
Duker heeft aan dit rijke leven een zoo
veel omvattend onderzoek gewijd, en hij
is in dat onderzoek zoo zeldzaam gelukkig
geslaagd, dat zijn vondsten in geen kleiner
kader te plaatsen waren.

Althans niet zoo het boek *leesbaar* zou
blijven.

En dit bleef het dan ook in deze sectie
ten volle.

Dr. Duker stiekt helder en levendig.
Hij heeft slag van een tafereel op te zetten.
En bijna van heel deze biographie mag
gezegd, dat ze vloet en vloeiend, en bijna in
elk onderdeel bloeiend geschreven is.

De lezing van deze biographie van Voetius
bevelen we dan ook ten eerste aan.

En we doen dit te eer, omdat Dr. Duker,
hoewel als Modern theoloog tegen ons
over staande, schier onder de bekoring
van zijn held is gekomen, en hem niet alleen
op elk punt met strakke onpartijdigheid
recht laat wedervaren, maar zelfs door
warmte in de voorstelling zekere sympathie
voor zijn persoon, zijn karakter en zijn op-
treden verradt.

Ook de Bijlagen zijn van onmisken-
bare *historische* waarde.

KUYPER.